

A százéves Hid

Irta BARCS SÁNDOR

Rettenetes a felfüstpötlő táj, az elhervadt, kormos romokban heverő pusztulás, melynek gyér, holt hajzatát cinikusan simogatja egy-egy eltévedt szellő. De rettenetes az elvadult föld is, melyet kövér dudva, csipős csalán és koldus-sovány katángkór borít, melyen mély repedések és elsárgult füvek hevernek — csak fent, valahol föld és nap között hajt tarka színt a gyomok üstöke. Szinte varázslat fog el; hüvölet, mely mozdulatlan mérév, mely leláncolja lusta tagjaidat, elálmosit és téltlenségre kárhoztat.

Rettenetes a kiellen táj, mert felborzolja a lelkiismeretedet. Fáj, ha látod. S ha felgyürkőzöl, ha izmos karral és feszülő lélekkel megragadod az eke-szarvát, csakhamar lebunkó az elvégezhetetlen, végtelennek tűnő munka reménytelensége. Hanyattfekszél hát, hasadat a napnak tartod és horkolni kezdesz. Jót akartál, de nem vagy erős lélek. Nincs benned földöntúli erő. Annyi vagy, mint a többi.

Mit lehet itt tenni? A jobbágy koldus. Nem igényesebb az általnál; huzza az igát, beszámol a kilenceddel, fizeti a dézsmát és a robotot s örül, ha jut valami a hosszú télre. Kicsinyes, ostoba, műveletlen. Ő a nép. Aztán sokáig hosszú, mélyeséges úr, melyet nem tölti ki semmi, csak talán valamiféle kis vára-kozás... de boszorkányos éjeken apró szikrácskák villóznak benne. A közeledő tűzvész szállongó pernyéi.

A nép: sovány acat, sárguló fül. Aztán fent, a naphoz közel, néhány színes lélek. Rikka virág. Magának való. Hol a helye? Saját környezete rebellisnek bélyegzi, bolond jobbágyzabadi-tónak, bódító áfiumnak, mérgező nadragulyának, örült tévelygőnek, aki fellázadt saját kasztja ellen. Mi lesz a privilegiumokkal? Az adómentességgel, a semmittevésével, az ingyenességgel, a naplopással? Felszabadítani a jobbágyokat? Őket is emberszámba venni? „Ne boldozzon az ur!”

Hidat verni, melyen át beszélhet a plebs misera contribues a nemzet testébe! Micsoda óriási, görnyesztő munka! Talán lehetetlen is. Talán jó lenne meg sem kísérelni...

De forr ám a világ, rotyog, mint a lekváros katlan, mely alá kapós tüzet raktak. Valami érik. És valami növekszik, fejlődik, csinosodik, épül, modernizálódik és halad előre. Valami: Európa. Mostoha Európa, melynek hajában néhány színes virágunk díszlik, ő maga azonban megvelő szemmel bámul át rajtunk, akárha nem is léteznénk... Szegény rokon, aki egyszer elzüllött s most hetediziglen sújtja az átok; ime, leszarmazottja ez a tépett, rongyos szegénylegény, aki sehogysem illik az előkelő Ész és a büszke Haladás századához! Mit tud ő szegény? Csak ösztönök vibrálatnak belső sötéttségében...

Jaj, hidat verni ehhez a büszke Európához! Hidat, feszülő izmokkal és dagadó kebel-lel! Elérni őt! Megmutatni magunkat neki, megfürödni tekintetében — elismerő pillantásáért esdeni Lenni! Létezni és számot tenni a nemzetek erdejében. Tekintélyessé váni még a kiválasztottak között is!

Valahol kezdeni kell. A nagyvilágban már ördögös motorok szállítják az árut szárazföldön és vizen. Csereberélik a javakat. kereskednek s egyre-másra bujnak ki a poros föld tenyeréből

a füstölgő, szálfagyenes kémények; alattuk zakatolnak az üzemek, kopácsolnak a kalapácsok, nyikorognak a gépek. Iparosodik a világ. Fürgé agyak fűrkészve keresgélnek a tökéletesedés lehetőségét, ötletek pattannak ki belőlük, melyek előntik a művelt világot, államok állnak mögöttük s jóleső érzéssel lesik a gazdagodó nemzetet. Növekszik az új kaszt, mely nemsokára jogért és szabadságért kiált maga is... Pöfög a gőzgép és zeng az acél teste.

Csak itt csendes minden. Itt a pacsirta sirja el szivtépő enekét, a gólya kelepeli el monoton jókedvét, vagy a bagoly, az éjjeli kuvik ijesztgeti a kísérteties sötétet. Néha ősszel vadludak is szólnak. Messze, a sötét égbarkáron... Vagy vízért bódul egy apró tehén, talán borját siratja. Ezek a mi hangjaink. Ez minden, ami felveri a magyarok csendjét.

Hidat verni a gazdagodó Európa felé! Olyan hidat, melyhez az ércet mi bányásszuk ki, melyet mi olvasztunk vassá, mi kovácsolunk acéllá, melyből mi készíttjük a formás alkatrészeket; mi, a büszke vasíveket és a gombafejű szegecsket, mi, a zizzenő drótokat és a csevegő, vékony lemezeket! Hidat, melyen a mi iparcikkeink is megkezdik útjukat a világpiacok felé; hidat, melyen majd egyszer büszke vasparipa dübörög végig s mely alatt tülkölő, bugogózós lapátja veri a tajtékot! Hidat, melynek környékén gyárak születnek és gépek peregnek!

De lépünk ki az anyagi világ köréből. Gyűjtjük kegyeletes csokorba azokat a furcsa, magától nőtt, idegen magból lett, de magyar humuszon, magyar ned-

vekből, magyar sókból és magyar napfényből táplálkozó magános orkideákat, melyek csupán élni akarásból és az élethez való jussunk bizonyító erejéből pompáztak a kiellen évszázadokon és évtizedeken át! Gyűjtjük csokorba s ne tévesszük őket szem elől pillanatra sem! Majd jönnek muzsáktól homlokukon csókolts tehetségek, akik helyükbe állnak, akik folytatják művészetüket, akik gyönyörköd-tetik a nemzetet. Ehhez azonban nemzet kell, melyet gyönyörködtetni lehet!

Nemzet kell, melyet tudós nevelők, buzgó tanárok és lelkes tanítók oktának! Nemzet, melynek egészségét saját egyetemeken nőtt, a legmodernebb tudományokban jártas orvosok óvják; melynek gazdagságát tanulni koponyák növelik — a mezőgazdaságban és az iparban egyaránt — s nemzet, melynek gyarapodó aranyából saját fiai építenek közhasznú palotákat! Nemzet, mely gyorsan ébred öntudatra!

Hid! Hid az európai szabad szellem felé. Hid, mely áttereli domboru-ivü testén a teremő lélek fuvalmait. Hid, melyen csörgő papirusztekercsek, fénylőtestű körzők, vaskos kötetek és raffinált géprajzok áramlanak át, szüntelen, özönlő ömléssel! Hid, mely recseg, ropog és roskadoz az európai szellem sulya alatt!...

Igy válik ki egy nemes, nyugtalan, mélytűzű-szemű, szakállas arcél. Felbukkan, mint délibáb a magyar Alföld hőtől párolgó rónái felett. Leng, mint a hajnali álom a Kárpátok bércei közt. S száguld végig a Duna mentén. Pozsonytól Buda és Pest között, le az Aldunáig... Ereiben izzik és forr a haza, a

nép, az ember szeretete. Okos agyában tisztultan szűrődik le az igazi, európai szabadelvűség.

Nem retten vissza az emberfeletti munkától. Nekigyürkőzik, példát mutat, áldoz, ír, agít, harcol, meghuzza a harangokat, melyek belezúgnak a zsúpletős magyar világ üveg-szerű, merev csendjébe és hangjai beleszivódnak a lelkek legmélyére, mint televénybe a karmos gyökér. Nem retenti vissza a reakciók dörmögése, a gyávák hunyászkodása, a sunyik árulkodása és az ostobák topa fenyegetése. A lélek tiszta s ez az ő ideje.

Széchenyi korszaka, melyet a serkentő munka és a gyors cselekvés jellemez. A haladás. A növekedés. A talpraállás és néhány ingó, gyereklépés nyugat felé... Széchenyi rövid korszaka, melynek meg vannak számlálva napjai, mely egyszer csak elmarad a maga imbolgató, babalépéseivel és eldübörög felette a forradalom viharja. S a forradalom forgószelében majd felbomlik a nagy lélek is...

Egyelőre azonban Buda és Pest között veti meg izmos lábait. Itt növekszik óriássá, monumentális, hatalmas testté; itt, ahol a Hid épül. Itt áll most, a zajló ünnepség, a fásasztó céccó, az üres külsőségek hőmpölygésében — most: most avatják a Hidat! —, itt áll, egyre nyugtalan, folytonosan tevékenykedő lélekkel és tovább ostorozza, üzi, hajtja képzeletét...

1842 augusztus 24.

Alapkövetétel.

Csak hogy már ez megvan! Csak hogy már ez áll Pest és Buda, lélek és lélek, kelet és nyugat, ember és ember között! Csak hogy már ez a Hid, ez a valóságos és szimbolikus összekötő kapocs itt nyulik a derűs, kék égbolt alatt s a szürke hullámok, a lomha folyam felett! Most már jöhetnek sötét

harisnya tovább tart!

éjjelek, zugó, fergeges, villám-fényes viharok; jöhetnek világrengető pusztulások, mindent felhasgató földrengések! Jöhetnek a megpróbáltatások, Péter megkísértésének órái! Jöhetnek pusztító és hamvasztó tüzek és jöhetnek vágató, mocskos áradatok!

Európa! — A Hid elkészült!

Az istanbuli főkonzulátus új vezetője

A Kormányzó Ur Mihálkovics János dr. II. osztályú főkonzuli cím használatára feljogosított külügyminisztériumi miniszteri tanácsost bizta meg az istanbuli m. kir. főkonzulátus vezetésével.

Ki a magasból bukott le...

Horthy István ifjú halálának dicsősége

Ki magasból bukott le, hulló gépét, s hulló testét elhagyván messze száll! A Föld maga is tengerekbe hull majd, de mindig él a Magasság tudója!

Ki magasból bukott le, mint egy angyal, lángja fényéből nem veszté soha. A Himaláján tűzben ég a gleccser, s mint jel, tzzik az aluminium!

Ki magasból bukott le, a magasba röpti népét, melyért harcra kelt. A nép remegve nézi tünt alakját, s a hla gépén Hozzá közelít.

Antal Gábor

Az elárverezett történelem

Irta Földi Mihály

1. Svájci lapokban olvasom, hogy mindenféle történelmi emlékeket árvereznek el.

A minap került kalapács alá Lamartine-nak, a nevezetes francia költőnek és államférfinak egy líres levele, amely az 1848-iki francia forradalomról többek közt ezt a mondatot írja: „Számukra a forradalom csak alkalom volt arra, hogy mások helyére üljenek.” Tíz-ezer frankot adtak ezért a levélért. Sok? Kevés?

Jelentősebb árverés készül Brüsszelben, ahol maga Napoleon a történelmi kereslet és kínálat hóse. Ötszázötven történelmi levél kerül ott üzleti forgalomba; külföldi fejedelmek írták a nagy hódítóknak s tartalmukat eddig nem ismerté a nyilvánosság. Már eddig is rendkívüli sorsa volt a különleges gyűjteménynek, melyről azt állítják elsősorban az érdekeltek, mondhatni: kikélték, hogy a napoleoni pálya számos fordulóját új adatokkal, érdekes szempontokkal vilá-

gitja meg. 1829-ben — állítólag — egy londoni kiadónak egymillió frankért kínálta, de az orosz cár kétfélmillióért megszerezte és elvonta a nyilvánosság elől. A gyűjtemény abban az időben az orosz cár tizenkét levelével megkevesbedett. Ezután Eugénie császárné vette meg s tőle örökölte unoka-öccse, Victor Napoleon herceg; így kerültek és maradtak mind a mai napig Brüsszelben a levelek. 1939-ben el akarták árvereztetni az örökösök, már megtörténtek az előkészületek az aukcióra, amelyre Belgiumba érkezett Hearst, az amerikai újságkirály megbízottja is; ekkor kitört a háború s a gyűjtemény visszavándorolt a levéltárba. Most minden áron el akarják adni, nem tudni, mi okból.

2.

Mit jelent ez ma: minden áron? Ha egy Lamartine 10.000 frank, mennyi egy Napoleon? Ha az orosz cárnak kétfélmilliót ért, mire becsüli a mai vevő, vagy jelentkezik-e egyáltalán vásárló? Kínálnak-e ma is

érte kétfélmilliót, vagy akad valaki, aki többre becsüli s van elég pénze, hogy történelmi kedvteléseit kielégítse?

De ha el is kelnek a levelek egy-egy hárommillió frankért, többért vagy kevesebbért, valahogyan a történelmi elértéktelenedés kiábrándult, fanyar érzésével nézi a mindenkori történelem névtelen áldozata, szerény epizódistája ezt az üzleti műveletet, amelynek önkéntelen hósei egy nem is oly régi korszak hatalmas uralkodói. A borzalmas hatalmu francia császárnak és ellenfeleinek egy-egy hadi mozdulata az arcolei hirtől Waterloo-ig olykor összehasonlíthatatlanul több kincset emésztett fel, mint amennyit, ime, az utókor leveleiknek egy jelentős részéért kínál. Gondoljuk csak el, mi minden történt, míg a korszakai tisztól olyan erőközpont vált, hogy Európa fejedelmei méltónak itélték a levélváltásra, amíg belenyugodtak abba, hogy levelezési viszonyba kerüljenek „a bitórlóval”. Mily gondokkal fogalmazták ezeket a leveleket, mennyit törték a fejüket a kancelláriákon a miniszterek, a titkos tanácsosok, mennyit javítottak, módosítottak, csiszoltak rajtuk, hány-szor fel- és elolvasták, államférfiak, uralkodók hány sulyos órát, olykor hetet töltöttek el velük, míg aláírták és elküldték... Mennyi aggodalom, szorongás, taktika és remény bujkált a soraikban, mily feszült érdeklődéssel kísérték útjukat, míg a kurír megbolygatott népeken, olvadó határokon, jajongó országokon, olykor vérző hadseregekben rohant velük a címzetthez, akit döntő elhatározásokról értesítettek, akitől nem is egyszer kegyelmet kértek, kegyelmet valamely régi hatalom, kegyelmet egy-egy összeroskadó nép számára. Néha Párisba igyekezett a levél, máskor valamelyik csataterén találták meg a címzettet, éppen két ütközet között, amikor új sorsot tervelt birodalmaknak és uralkodóknak. Valamennyi levél életet és végzetet jelentett, az akkori Európa, az akkori világ sorsát igazgatta, de beleszólt az eljövendő nemzedékek életébe

is... hiába, az élet nem áll meg, a történelem új fejezetei feltartózatlanul követik egymást s ami még százharminc-száznegyven évvel ezelőtt semmiféle pénzzel meg nem mérhető érték volt, az ma bizonytalan kuriózum, történelmi limlom, fakó kulissza, a brüsszeli árverésen, amelyen talán egy-két millióért gazdát cserél.

3.

Pedig Napoleonról van szó!

Itt most hatásosan felsorolhatnánk tucatnyi minisztert, államférfit, politikust, sok-sok nagy-nagy embert a császár korából és a bukása óta eltelt százegynéhány esztendőből... azok mit érnek az élők dühöngő piacán? Né feledjük, hogy Napoleon alakja hihetetlenül meglevenedett a korunkban s körülbelül az első világháború végén, még inkább utána árnyéka rávetődött szinte az egész világra, mintha a kimerült és csalódott emberiség a nagy pusztulás után egy nagy egyéniségre szomjuhozott volna, aki méltó cél felé vezesse. A tizenkilencedik század polgársága nagymértékben elfordult tőle, életfelfogásával, heroizmusával nem vállalt közeledést, sőt egyes írók élestopulá ellenfelének, Chateaubriand-nak nyomába léptek, így H. G. Wells, aki működését kiméltetlenül támáda, szereplését kárhoztatta, legendáját minden erejével megtépdeste, emlékének tisztelgetését az emberiség elméjéből kiirtani igyekezett. Ugyátszik, hogy az emberiség vagy annak egy jelentős része más uton akarta megközelíteni a haladás és boldogulás céljait, míg egyszerre meg nem jelent Emil Ludwig Napoleon-könyve, amely valóságos legyívharozott az egész világon. Azóta új Napoleon-irodalom támadt; méltatók, bírálók, ismertetők tucatjával vonultak fel. Régi emlékiratok kerültek elő, melyeket eddig egyáltalán nem méltattak figyelmükre kutatók és kiadók; tisztiek és közoktatók, akik a császár korában szolgáltak és egy vagy több hadjáratát végigküzdötték, megszólalnak a családi levéltárak